

ע"פ 35313/03/14 - טל גרינפלד נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

ע"פ 35313-03-14

לפני: כב' השופט דוד חשין, נשיא

כב' השופט משה דרורי, סגן נשיא

כב' השופט עודד שחם

טל גרינפלד

ע"י ב"כ עו"ד רונן בנדל

נגד

מדינת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

ע"י ב"כ עו"ד ליזו וולפוס

פסק דין

הנשיא דוד חשין:

1. ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בירושלים (כב' השופט איתן קורנהאוזר) מיום 27.01.14 בת"פ 14944-02-12 (להלן - פסק הדין).
2. בהכרעת הדין מיום 10.07.13 הורשע המערער, על פי הודייתו, בעבירה של החזקת סכין או אגרופן שלא כדין, לפי סעיף 186(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977(להלן - חוק העונשין). בו ביום הורה בית משפט קמא על עריכת תסקיר, אשר יתייחס גם לנושא ההרשעה. בגזר הדין מיום 27.01.14 השית בית המשפט על המערער מאסר על תנאי לתקופה של שלושה חודשים, למשך 3 שנים, שלא יעבור את העבירה בה הורשע; 100 שעות של"צ; והשמדת הסכין.

ההליכים בפני בית משפט קמא

עמוד 1

3. במהלך הדיון בפני בית משפט קמא, ביקש בא-כוח המערער כי המערער יישלח לשירות המבחן לצורך עריכת תסקיר שייבחן את שאלת ההרשעה בהוסיפו "אני לא צריך את הסכמת חברתי בעניין הזה". בו ביום הורה בית משפט קמא, לאחר מתן הכרעת הדיון, כי על שירות המבחן לערוך תסקיר בעניינו של המערער אשר יתייחס, כאמור, אף לנושא ההרשעה.

4. בתסקיר פורטו נסיבותיו האישיים של המערער, רווק, בן 20 (נכון למועד עריכת התסקיר), אשר מתגורר עם הוריו ברמת גן. נכתב כי לדברי המערער הוא הפסיק את לימודיו לאחר 11 שנות לימוד על רקע התמכרות להימורים, וכי הוא לא גויס לצבא עקב אי התאמה. המערער ציין בפני קצינת המבחן כי במועד בו נתפס עם הסכין הוא שהה בקהילה הטיפולית "רטורנו" בתהליך גמילה מהימורים, חווה תחושות רדיפה קשות, ועזב את הקהילה עם הסכין בידו כדי להגן על עצמו מפני הרודפים אחריו. עוד נכתב כי המערער סיים בהצלחה טיפול גמילה מהימורים במרכז גמילה פרטי, בו שהה מחודש פברואר 2013 ועד לחודש נובמבר 2013, וכי מדו"ח שהתקבל ממרכז הגמילה, ומשיחת טלפון שנערכה עם העובד הסוציאלי, עולה כי המערער השתתף בכל הפעילויות במרכז. כמו כן, משיחה עם הוריו של המערער נמסר כי האחרון ממשיך להשתתף אחת לשבוע בקבוצת בוגרים של הקהילה הטיפולית. אשר להרשעת המערער, הומלץ בתסקיר על הטלת צו מבחן לשנה ושל"צ בהיקף של 100 שעות, ללא הרשעתו. המלצה זו ניתנה על רקע גילו הצעיר של המערער, התנהלותו החיובית עד כה לשינוי ושיקום אורח חייו, האחריות שלקח על מצבו והתנהגותו, היעדר הרשעות קודמות וכדי למנוע פגיעה אפשרית בעתידו.

5. ביום 05.01.14, לאחר קבלת התסקיר, נשמעו הטיעונים לעונש. המשיבה טענה כי אין מקום לקבל את המלצת שירות המבחן לאי הרשעה. לטענתה, מדובר היה באירוע מסוכן במהלכו רץ המערער כאשר סכין בידו וכשהוא במצב מנטלי בעייתי, כפי שעולה מהתסקיר. עוד נטען כי לולא מעצרו על-ידי שוטר, אין לדעת כיצד היה מסתיים האירוע. כן טענה המשיבה כי לא מתקיימים הקריטריונים לאי הרשעה.

ב"כ המערער הלין על כך כי המשיבה לא התנגדה לשליחת המערער לתסקיר, וביקש לאמץ את המלצת שירות המבחן ולהורות על ביטול הרשעת המערער. נטען כי המערער סבל מפרנויה בעקבות הלחץ שהופעל עליו עת שהה בקהילה הטיפולית "רטורנו", כאשר למעשה הוא זה שרץ אל השוטר והסגיר עצמו. ב"כ המערער המשיך וטען כי המדובר בבחור צעיר ללא עבר פלילי, אשר ביצע את העבירה לפני 28 חודשים (נכון לעת ההיא), ומאז עבר הליך שיקום מוצלח. עוד הוסיף כי המערער עובד באופן זמני במסעדה אך מתכוון לפנות בעתיד ללימודים.

6. המערער טען גם הוא כי בעת ששהה בקהילת "רטורנו" תקפה אותו חרדה ולכן עזב את המקום, ומיד כשהגיע לעיר ביקש מעוברי אורח שיזמינו עבורו משטרה. לטענתו, הוא רץ לעבר השוטר ונתפס עם סכין במכנסיו. המערער הוסיף וטען כי הוא עבר כבר דרך במסגרת גמילתו מהימורים, הליך בו הוא ממשיך עוד היום.

7. בית המשפט קבע בגזר הדיון, כי אין להתייחס לטענות שהצדדים העלו במהלך הטיעונים לעונש, ואשר עניינם בנסיבות שאפפו את ביצוע העבירה. זאת שכן לא הוצגו בפניו ראיות כלשהן להוכחת הנסיבות הנטענות על-ידי הצדדים. לפיכך קבע בית המשפט כי יש להתייחס אך לעובדות המופיעות בכתב האישום, בהן הודה המערער.

בית המשפט דחה את בקשת ב"כ המערער לביטול ההרשעה. בגזר הדיון חזר בית משפט קמא על הכלל לפיו מי שהודה בביצוע העבירה יורשע בדיון, וכי סטייה מכלל זה תעשה בצמצום ובהתאם לתנאים המצטברים שנקבעו בפסיקה. בית משפט המשיך וציין כי עבירת הסכינאות היא עבירה המסכנת את שלום הציבור, וכי הפסיקה חזרה שוב ושוב על הקביעה כי יש להחמיר בענישה כנגד נושאי סכינים, כמו גם על הצורך להרשיע את מבצעה של עבירה זו כדי להילחם בתת

תרבות הסכין. עוד נקבע בגזר הדין כי בנסיבות העניין, לא הוכח כי ההרשעה תגרום לפגיעה קונקרטית במערער, מעבר לפגיעה מעצם ההרשעה, אשר קיימת בכל מקרה אחר בו מורשע אדם הנעדר עבר פלילי עד לאותו שלב. לבסוף ציין בית משפט קמא כי הגם שיש לעודד את המערער בהליך הגמילה, הרי שאין לכך השלכה לנושא ההרשעה.

לאור האמור המשיך בית משפט קמא וקבע כי מתחם הענישה ההולם נע בין מאסר מותנה לצד הטלת של"צ, לבין חמישה חודשי מאסר בפועל. אשר לעונש המתאים, התחשב בית משפט קמא לקולא בגילו הצעיר של המערער; הודייתו המהירה וקבלת האחריות על ידו; החרטה שהביע; העדר עבר פלילי קודם; התמיכה המשפחתית לה הוא זוכה; ולהליך הגמילה אותו עבר. לפיכך קבע בית משפט קמא, בין היתר, כי יש להטיל על המערער עונש של מאסר על תנאי לתקופה של 3 שנים, לצד 100 שעות צל"ש.

טענות הצדדים בערעור

8. המערער כיוון את חיצו טיעונו נגד הרשעתו. שתיים הן בעיקרן טענותיו לעניין זה. טענתו הראשונה היא, כי בית משפט לא נתן דעתו לכך כי במועד ההודייה בכתב האישום נשלח המערער לשירות המבחן, בין היתר לצורך בחינת אי הרשעתו, וכי ב"כ המשיבה לא הביעה כל התנגדות לכך, ואף לא הצהירה, כמקובל, כי תוצאות התסקיר לא יחייבו אותה. משכך, האמינו המערער ובא כוחו כי המשיבה לא תתנגד לתוצאות התסקיר. טענתו השניה היא, כי בית משפט קמא החמיר יתר על המידה עם המערער. לדידו, במקרים חמורים מזה שבפנינו נקבע כי אין להרשיע נאשמים. עוד נטען, כי חרף העובדה כי בית המשפט אינו מחויב לקבל את המלצת התסקיר, שאינו בגדרו חזות הכל, הרי שנקבע בתסקיר כי ההליך השיקומי אותו עבר המערער היה מוצלח. כן נטען כי בגילו הצעיר של המערער, כאשר אין זה ברור האם ירצה ללמוד, יש ליתן למערער הזדמנות ולבטל את הרשעתו.

9. ב"כ המשיבה טענה, מנגד, כי התסקיר שנערך בעניינו של המערער הוא תסקיר חובה, כך שממילא לא היתה למשיבה זכות להתנגד לעריכתו. אשר לאי ההרשעה, נטען כי מקום בו מדובר בעבירות סכין שהינן עבירות חמורות, אין מקום לפסיקה של אי הרשעה, כי בית משפט קמא בחן את עניינו של המערער לפי ההלכה, וכי מדובר בפסק דין מפורט שלא נפל בו כל פגם המצדיק את התערבות ערכאת הערעור.

10. המערער טען כי ביום המקרה היה במצב של לחץ וחרדה והוא אף מסר את הסכין לשוטרת וזו עצרה אותו.

דין והכרעה

11. לאחר ששקלתי את טענות הצדדים, על רקע כל החומר שבפניי, באתי למסקנה כי דין הערעור- להידחות.

בטרם אפרט את הנימוקים למסקנתי זו, אקדים ואעיר, כי בדומה לבית משפט קמא, אף אני איני רואה להידרש לנסיבות ביצוע העבירה, כפי שנטענו על-ידי מי מהצדדים מבלי שהובאו כל ראיות לתמוך בהן.

12. הכלל הוא כי מבצע העבירה יורשע בדין (ראו: ע"פ 2513/96 מדינת ישראל נ' שמש, נ (3) 682 (1996)). חריג שבחריגים לכלל זה מותר בידי בית המשפט סמכות להימנע מהרשעה, והוא, אך במקרים יוצאי דופן (רע"פ 2777/11 פלונית נ' מדינת ישראל (16.10.12)). המבחן המקובל לעניין אי-הרשעה נקבע בע"פ 2083/96 כתב נ' מדינת ישראל, נב (3) 337 (1997), מפי כב' המשנה לנשיא שלמה לוי, לפיו הימנעות מהרשעה אפשרית בהצטר שני גורמים: הראשון, פגיעה חמורה שההרשעה תסב לנאשם. השני, סוג העבירה המאפשר לוותר בנסיבות על ההרשעה, מבלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי ענישה אחרים.

לא שוכנעתי כי בענייננו מתקיימים החריגים שנקבעו בפסיקה המאפשרים את אי הרשעת המערער.

13. אשר לטענה הנוגעת לתסקיר שירות המבחן - ככל שירדתי לסוף דעתו של ב"כ המערער, הרי שטענתו היא כי היה על בית המשפט ליתן משקל בהחלטתו לכך כי ב"כ המשיבה לא הצהירה כי היא מתנגדת לעריכת התסקיר שייבחן את שאלת אי ההרשעה, כמו גם להיעדר הצהרה מצד המשיבה לפיה תוצאות התסקיר לא יחייבו אותה. אין בידי לקבל טענה זו.

ראשית, התסקיר שעל עריכתו הורה בית המשפט הוא בבחינת תסקיר חובה (ראו בסעיף 38 לחוק העונשין), משום שבשעת ביצוע העבירה לא מלאו למערער 21 שנים. לפיכך, המשיבה לא הייתה יכולה להתנגד לעריכתו. דומה כי אף ב"כ המערער היה מודע לכך, שכן בעת שביקש מבית המשפט להורות על עריכת תסקיר הוסיף ואמר: "אני לא צריך את הסכמת חברתי בעניין הזה" (פרוטוקול הדיון מיום 10.07.13, עמ' 1, שורה 14). שנית, המקום להביע את עמדת המשיבה באשר לאמור בתסקיר הוא לאחר קבלתו, ולא טרם עריכתו, שעה שתוצאותיו כלל אינן ידועות עוד. משכך, הטענה לפיה המערער ובא כוחו האמינו כי המשיבה לא תתנגד לתוצאות התסקיר היא טענה בעלמא, שממילא אין ליתן לה כל משקל בענייננו.

14. אשר ליתר טענות המערער הנוגעות להרשעתו - גם בהן לא מצאתי כי יש להטות את הכף לקבלת הערעור.

15. כפי שצוין בהרחבה בפסק דינו של בית משפט קמא, בית המשפט העליון נדרש שוב ושוב לסוגיית אי ההרשעה בדין של נאשמים בהחזקת סכין, גם כאשר מדובר היה בעבירה של החזקת סכין ללא כל עבירה נלווית, ועמד לא פעם על האינטרס הציבורי שבמיגור התופעה בה צעירים נושאים על גופם כדבר שבשגרה סכינים בפרט ושאר כלי משחית בכלל (רע"פ 4079/10 ג'בשה נ' מדינת ישראל (23.08.10); רע"פ 4200/12 אבו זניד נ' מדינת ישראל (27.06.12); רע"פ 1490/12 אבו גוש נ' מדינת ישראל (15.07.12)).

אף בית משפט זה הביע דעתו לא פעם כי "לצורך מיגור תופעת הסכינאות, יש, אפוא, להעלות את רף הענישה ולהטיל עונשי מאסר בפועל. זאת, בין השאר כדי להעביר מסר כלפי כל מי שייתפס מחוץ לביתו כשברשותו סכין" (ע"פ (י-ם) 5020/09 מדינת ישראל נ' אסאב עלאא (26.01.10), ניתן במותב חברי הנכבדים, סגן הנשיא סגל והשופטים דרוי ויועד-הכהן). בדומה לכך, ערעור שהוגש על פסק דינו של בית משפט השלום אשר הטיל עונש מאסר בפועל של 20 יום וכן מאסר מותנה בגין החזקת סכין בכיס המכנסיים, נדחה על-ידי בית משפט זה, באותו מותב, מן הטעם כי תופעת הסכינאות מפורסמת, נפוצה, מסוכנת ויש למגרה ולהילחם בה בענישה מרתיעה (עפ"ג 47378-03-10 אלבחאבסה נ' מדינת ישראל (10.05.10) (להלן - עניין אלבחאבסה). כך גם נקבע כי אף בהיעדר חשש קונקרטי לאירוע אלים, יש להחמיר מקום בו מדובר בעבירות החזקת סכין "אלא רק בשל הפוטנציאל האלים הגלום בהחזקת הסכין... " (עפ"ג 39206-04-11 נירן נ' מדינת ישראל (04.10.11) (להלן - עניין נירן)).

מדיניות עונשית מחמירה זו, שנקבעה ונשנתה ביחס לעבירה של החזקת סכין, מקובלת אף עלינו.

במהלך הדיון בערעור, הציג לנו ב"כ המערער מקבץ של פסקי דין אשר עוסקים בעיקרון אי ההרשעה. אלא שאין הנדון דומה לראיה, משום שבאף לא אחד מפסקי הדין האלה נדונה עבירה של החזקת סכין, כי אם עבירות אחרות, דוגמת אי נקיטת צעדי זהירות בחיה; זיוף וקבלת דבר במרמה; קשירת קשר לביצוע עוון וניסיון לקבל דבר במרמה; והתנגדות למעצר חוקי, העלבת עובדת ציבור ואיומים.

16. בענייננו של המערער ניתן אמנם תסקיר מבחן חיובי אשר המליץ לבטל את הרשעתו, בין היתר נוכח עברו הפלילי הנקי, גילו הצעיר והתהליך השיקומי אותו עבר. אלא שכפי שצוין ב"כ המערער, ומבלי לפרט יתר על המידה, התסקיר אינו חזות הכל וברי כי בית המשפט אינו כבול אליו. כך היה גם במקרים בהם נדונה עבירה זהה לזו שבפנינו, בהם חרף תסקיר חיובי שהוגש, הוחלט כי אין מקום להסתפק בחלופה של של"צ ללא הרשעה (ע"פ 37302-05-10 ערביד נ' מדינת ישראל (16.09.10) (להלן - עניין ערביד)).

17. גם לא מצאתי כי טענות המערער על אודות הפגיעה שתיגרם לו נוכח הרשעתו, יש בהן להצדיק את קבלתו של הערעור. ב"כ המערער חזר למעשה על טענותיו בבית משפט קמא בכל הנוגע לאפשרות כי המערער יחפוץ בעתיד לפנות למסלול של לימודים, בהוסיפו כי המערער עובד היום בחברה למכירת כלי רכב, שם נדרש למסור את הרישום הפלילי שלו, וכי קיימת אפשרות, לדעת ב"כ המערער, כי אם לא יעשה כן - יפוטרו (ראו בפרוטוקול הדיון בערעור, עמ' 2, שורות 3-6). אלא שדברים אלה נטענו באופן כללי וללא כל תימוכין. מכל מקום, וכפי שקבע בית משפט קמא, כדי לעמוד בתנאים המצטברים שנקבעו בפסיקה לגבי אי ההרשעה, אין די בהעלאת טענה ערטילאית בדבר פגיעה אפשרית בעתידו של המערער. זאת משום שלעולם הרשעה עלולה להטיל כתם כלשהו על אדם המורשע בדיון. יתר על כן, כאשר עסקינן בטענה לפיה יש להסתפק בחלופה של של"צ ללא הרשעה, יש צורך בנסיבות חריגות בהן לא מתקיים יחס סביר בין חומרת העבירה לבין הנזק שייגרם למערער, נזק אותו יש להוכיח ברמת ודאות גבוהה. לפיכך, אין די בהעלאת טענה לפיה ההרשעה עשויה לפגוע בסיכויי קבלה ללימודים או להשתלבות תעסוקתית בהמשך הדרך (עניין ערביד).

18. בית משפט קמא התייחס בפסק דינו להליך השיקומי שעבר המערער כשיקול לקולא בגזר הדין, והדברים ניכרים שעה שהעונש שהוטל על המערער הוא ברף הנמוך של הענישה. סבורני כי בנסיבות העניין, צדק בית משפט קמא בקביעתו כי המקום לייחוס המשקל הראוי להליך השיקומי אותו עבר המערער, הוא במסגרת הטלת העונש המתאים, ולא בגדרי שאלת ההרשעה.

19. ראוי להדגיש כי במקרים 'רגילים' הענישה בגין החזקת סכין היא מאסר בפועל. כך הורה בית משפט זה בשני סוגי מקרים: האחד - כאשר בית משפט השלום הטיל עונש מאסר בפועל - נדחה ערעור הנאשם (ראה, למשל, עניין אלבחאבסה - 20 ימי מאסר; עפ"ג 32261-09-10 נזרי נ' מדינת ישראל (19.01.11)), מפי השופטים צבי סגל סגן הנשיא, משה דרורי ומשה יועד הכהן - 15 חודשי מאסר; וכן עניין נירן - 4 חודשי מאסר בעבודות שירות). סוג המקרים השני הוא כאשר המדינה ערערה על עונש שלא כלל מאסר - הוטל מאסר בבית משפט זה בערעור, גם אם מדובר בתקופה קצרה של 14 יום, בשל שינוי אורח חייו של הנאשם (עפ"ג 3032-04-12 מדינת ישראל נ' חסן דבש (05.12.12) מפי השופטים צבי סגל, שופט בכיר, משה דרורי ובן ציון גרינברגר).

כאן, במקרה שבפנינו, בשל השיקום והמלצת שירות המבחן הוטל עונש חריג בקולתו (100 שעות של"צ ושלושה חודשי מאסר על תנאי). הדיון בפנינו היה רק ביחס להרשעה, ומאחר שלא הוגש ערעור על גובה העונש, לא ניתן לראות בתוצאה העונשית בפרשה זו משום קביעת אמות מידה לעתיד, שכן שיקולי הענישה בעבירות החזקת סכין, הוסברו בפסיקה הקודמת, ומחייבים מאסר בפועל או למצער עבודות שירות, כל מקרה לפי נסיבותיו.

20. כללו של דבר: אציע לחברי לדחות את הערעור.

דוד חשין, נשיא

סגן הנשיא משה דרורי:

אני מסכים.

משה דרורי, שופט

סגן נשיא

השופט עודד שחם:

אני מסכים.

ש עודד שחם, שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של הנשיא דוד חשין.

ניתן היום, ח' תמוז תשע"ד, 06 יולי 2014, במעמד המערער, בא-כוחו וב"כ המשיבה.

עודד שחם, שופט

משה דרורי, סגן נשיא

דוד חשין, נשיא